

OŠ Toneta Okrogarja

KAKO SO STANOVALI NAŠI PREDNIKI
OKROGARJEVA KOLONIJA

ZGODOVINSKI KROŽEK
OŠ Toneta Okrogarja

Mentorici: Darja Klukej
Kristina Renko

Šolsko leto 2006/07

KAZALO

1 UVOD – NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE.....	7
2 ZGODOVINSKI PREGLED	8
3 OPIS OKROGARJEVE KOLONIJE.....	12
4 INTERVJU Z MARIJO SKOK	26
5 BEZGARBARJEVA HIŠA.....	28
6 ZAKLJUČEK.....	29
7 SLOVARČEK RUDARSKIH IZRAZOV	32
VIRI IN LITERATURA	33

DREJČNIK ANDREJ GOVORI

*Zamahnil je s krampom Drejčnik Andrej,
z roko je prgišče premoga zajel,
pokleknil na tla, se sklonil nad dlan
in zaklel:*

*»Madona, kje vse sem te kopal!
Začel sem v Trbovljah, smrkav otrok sredi otrok,
potem sem v Zagorju izkopal nov šaht
(v kisovškem se tik pred menoj je porušil obok)
in prvič sem slišal v nabiti dvorani besede,
ki jih nikoli kasneje nisem pozabil –
s temi besedami sem moral sem zbežati kmalu na Nemško,
tam sem si v Forbachu nogo pohabil,
v Sankt Avoldu sem enega sina pokopal,
dr drugega rudnik v Spittlu zmečkal,
po essenskih cestah sem se s stavkokazi pretepal,
v Lensu mi je plin ves gobec ožgal,
po Holandskem so me lastni rojaki izdali –
prekleta, prekleta!«*

*Vstal je Drejčnik Andrej in je znova zamahnil,
s krampom je skalo na dvoje razklal,
se sklonil globoko nad njo
in dejal:*

*»Zdaj kopljem spet tebe, ti premog domače zemlje,
ti črni kamen, povsod na vsem svetu enak!
Z vsakim opornikom, ki ga postavim,
se za spoznanje hrbet ukrivi,
z vsakim odkopom, ki ga izpraznim,
stara se mržnja mi v prsih krepi,
z vsakim dnem, ki v temi pregaram,
bliže je čas, ki bo dober in nov,
da ne bom z mržnjo te kopal in klel,
da bom z nasmehom šel skozi rov,
da bom vesel svoje žuljave, težke roke,
da boš res premog naše, naše zemlje,
da bo živčjenje res vredno življenja
in zgrabimo staro življenje za vrat –
saj vendar mora, mora priti – ni hudič!«*

(Mile Klopčič)

LEGENDA

 Okrogarjeva kolonija

1 UVOD – NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE

Naša šola, OŠ Toneta Okrogarja, stoji v rudarskem okolišu. Številni učenci, ki jo obiskujejo, še vedno živijo v rudarskih stanovanjskih kolonijah.

Letošnja tema raziskovalne naloge nam je dala priložnost, da smo podrobneje spoznali zgodovino stavb naše neposredne okolice. Cilj raziskovanja je bila Okrogarjeva kolonija, ki je le nekaj sto metrov oddaljena od naše šole. Ime Okrogarjeva kolonija je povezano tudi z našo šolo. Tone Okrogar je bil narodni heroj. Živel je v tem delu Zagorja, imenovanem tudi Toplice, zato sta kolonija in šola poimenovani po njem.

Okrogarjeva kolonija v Toplicah je tipično rudarsko naselje. Celotna okolica naše šole nosi pečat rudarjenja bolj kot katerikoli drugi del Zagorja.

STARE TOPLICE

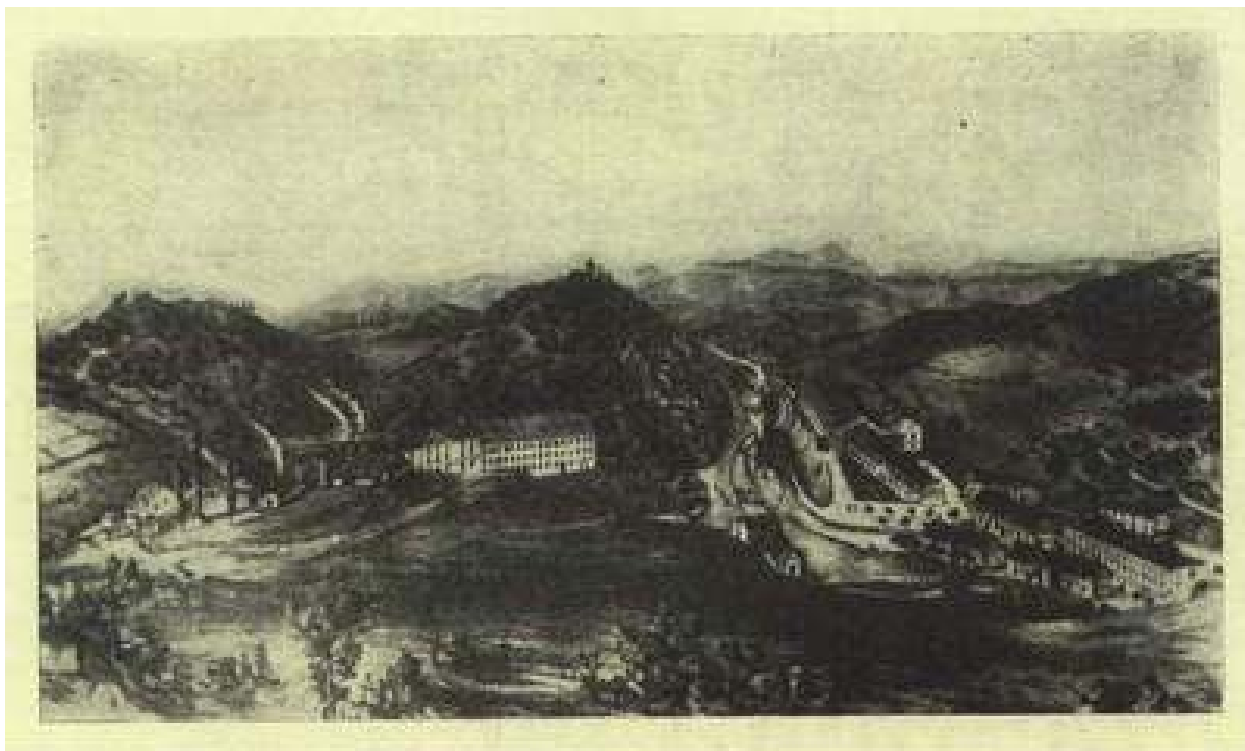
2 ZGODOVINSKI PREGLED

Revirsko področje (Zagorje, Trbovlje, Hrastnik) je bilo vse do 19. stoletja pretežno kmetijsko in slabo naseljeno. Z odkritjem velikih zalog rjavega premoga pa so Revirji zrasli v enega največjih industrijskih centrov v Sloveniji.

Hiter gospodarski razvoj je povzročil vrsto sprememb in te so bistveno vplivale na življenje v teh krajih. Rudniki so za svoje delo potrebovali iz leta v leto več delovne sile, zato se je število prebivalcev v enem stoletju početrilo. Spremenili so se tudi pogoji in načini življenja. Večje število prebivalcev je bilo vzrok razvoju gostinstva, trgovine in obrti, pa tudi za dvig splošnega standarda: šol, zdravstva, socialnega zavarovanja, komunalne infrastrukture ...

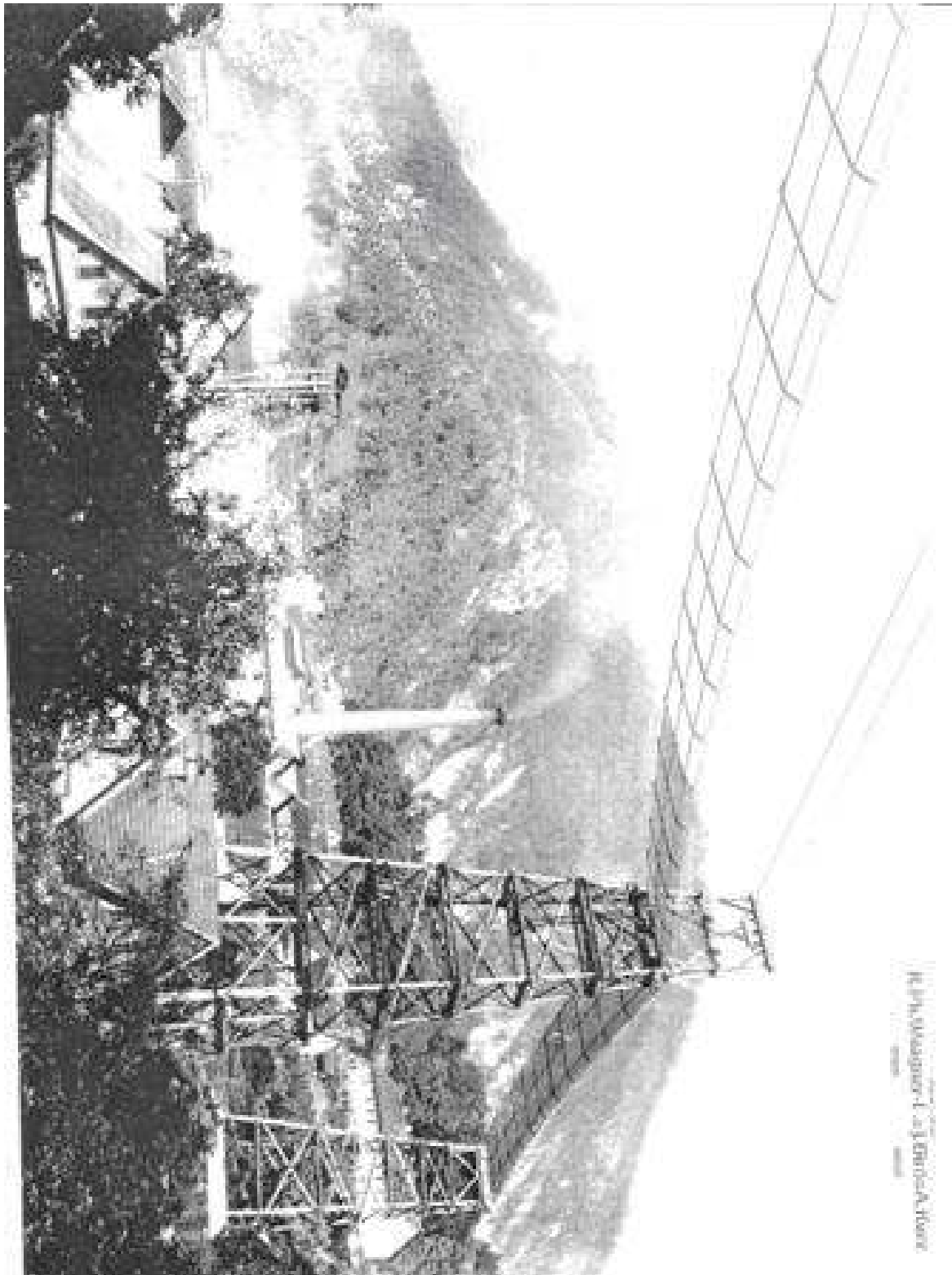
Velik prelom v razvoju pomenijo sedemdeseta leta 19. stoletja, ko je Trboveljska premogokopna družba (TPD) prevzela vse revirske rudnike. Drugi prelom pa so dvajseta leta tega stoletja. Bolj intenzivno so začeli urejati komunalne objekte, vpeljali so elektrifikacijo, gradili stanovanja ... Vendar so prav ta leta tretjega desetletja pomenila bistveno poslabšanje življenjskega standarda rudarjev. To je bil čas velike gospodarske krize.

Delavske kolonije, objekti skupne rabe in postavitve v urbano okolje pomenijo posebno obliko rudarskega delavskega življenja.

ZAGORJE OKROG LETA 1860 (po stari sliki)

STARE TOPLICE

V Zagorski dolini sta se izoblikovala dva industrijska centra, ki sta bila hkrati tudi središče poselitve rudarskega delavstva. To so bile Toplice z Okrogarjevo kolonijo, drugi pa je bil Kisovec – Loke.

Večina objektov in stanovanjskih zgradb za rudarje stoji še danes in služi istim namenom. Seveda so skoraj vsi doživeli večje ali manjše prenovitve, kar je precej razvrednotilo njihov kulturno-zgodovinski razvoj.

Do srede 19. stoletja so bile Toplice velik kmečki kraj. Podoba kraja se je začela spreminjati po letu 1842. Rudarjenje je v kratkem času močno spremenilo podobo Toplic. Čeprav nimamo točnih podatkov o prvih rudarjih, je jasno, da so do konca fevdalne dobe v vseh naših premogokopih v izdatni meri uporabljali kmečke sinove pri kopanju premoga, zlasti še na dnevnih kopih, kjer je bilo delo enostavnejše.

O tem, kje in kako so živeli prvi rudarji, ni bilo na voljo veliko podatkov. Znano je, da so se prva stanovanja zanje in za uradnike pojavila že leta 1803. Iz izvlečka splošnega katastra leta 1835 razberemo, da je imel podjetnik Jožef Atzl stanovanjsko hišo, ki je bila velika 1091 m². Poleg stanovanj je bil tu tudi sedež uprave. Število rudarjev se je iz leta v leto večalo in s tem tudi potrebe po stanovanjih. Zaradi pomanjkanja arhivskega gradiva in nenačrtne gradnje je zelo težko opredeliti leto izgradnje posameznega poslopja. V času Zagorske premogokopne družbe (1842–1880) so bila zgrajena naslednja poslopja:

- "Pod uro" – dolga stanovanjska hiša za rudarje,
- "Za ponom" – tri večnadstropne stanovanjske hiše,
- "Za vodo" – dve večnadstropni stanovanjski hiši ob potoku Medija,
- "Pod skalo" in "Stara šola" – veliki zgradbi.

Podobo, ki jo imajo Toplice še danes, so dobile v času TPD (1880–1941). Najbolj tipične zgradbe rudarskega naselja so se začele graditi v začetku tega stoletja. To so znane kolonije.

Prva kolonija se je gradila v letih 1905–1910. Sestavlja jo 22 hiš kasarniškega značaja. Danes ta kolonija nosi ime po narodnem heroju Tonetu Okrogarju.

STARE TOPLICE

Razvoj števila hiš v Zagorju (samo rudarski deli mesta):

leto	1818	1869	1890	1900	1910	1931	1948	1953	1961	
Toplice	35	33	82	98	132	112	116	114	102	št. hiš
Loke	21	31	36	48	46	52	60	63	70	
Kisovec	35	72	67	69	69	75	84	132	175	

Podobno kot ostala rudarska naselja so tudi Toplice razmeroma redko naseljene. Prevladujejo območja z majhnimi hišami, kjer so tla komaj 5 do 10 % zazidana. Večja zgostitev je predvsem v Okrogarjevi koloniji, vendar tudi tu prevladujejo pritlična poslopja in je gostota prebivalstva še vedno nizka.

Povprečje je 60 prebivalcev na hektar, gostota stanovanjske zazidave pa od 600 do 1000 m² na hektar. Ker je kolonija kasarniškega tipa, pride na hišo več kot 18 prebivalcev in dobrih 7 stanovanj, toda manj kakor 12 m² stanovanjske površine na prebivalca oziroma pičlih 40 m² na stanovanje.

V času številčnih rudarskih družin pa je bila ta kvadratura na prebivalca še manjša.

3 OPIS OKROGARJEVE KOLONIJE

Ne glede na čas in namen izgradnje ni bistvenih razlik med posameznimi hišami in kolonijami. Hiše so preproste, brez okraskov ali kakršnekoli posebne arhitekturne značilnosti.

ZUNANJA PODOBA HIŠ

OKROGARJEVA KOLONIJA – zunanja podoba hiš

ULICA V OKROGARJEVI KOLONIJI

V veliki večini so bila stanovanja enaka: nekoliko večja kuhinja s štedilnikom (*šporhetom*) na drva ali premog, z mizo in stoli brez naslanjala (*štokerli*) ali klopmi ter omaro za živila (*kredenco*). Poleg kuhinje je bila shramba za živila (*špajz*) ter večja soba, v katero se je prišlo iz kuhinje, ki je služila za spalnico (*cimer*). Spalnice niso imele peči.

Stranišča so bila skupna in ločena od stanovanjskega prostora. Eno stranišče je navadno uporabljalo več družin. Zaradi neurejenega in nerednega odvoza fekalij so bila stranišča po delavskih naseljih stalna žarišča okužb.

Notranjost stanovanj je bila skoraj v vseh kolonijah enaka. Razlikovala se je po opreми glede na materialne zmožnosti stanovalcev in po velikosti stanovanj. Najmanjša stanovanja so merila 25 m², največja pa 50 m². Oprema stanovanja je bila skromna, saj so večino opreme izdelali kar sami rudarji ali pa tisti, ki so bili tega veščji.

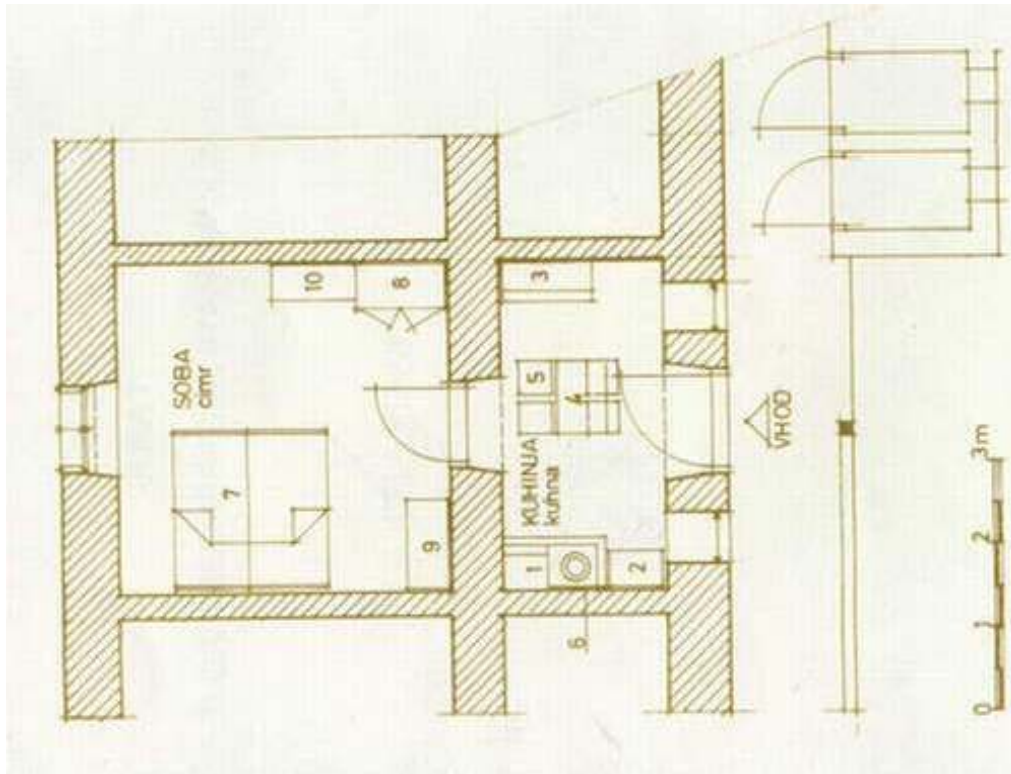
Pohištvo so izdelovali tudi iz odpadnega lesa, ki so ga dobili pri rudniku. Tla v stanovanju so bila lesena ali opečnata, pokrita z vrečami za moko ali cement. Gospodinje so vreče obšile (*obentlale*). Kasneje so vreče nadomestile na bosanski način izdelane preproge (*tepihi*). Stene so bile enobarvne, včasih z vzorci (*valcen*).

SKUPNA KUHINJA

ŠPAJZ

TLORIS RUDARSKEGA STANOVANJA

OPREMA RUDARSKEGA STANOVANJA NA ZAČETKU 20. STOLETJA

Kuhinja:

- 1 šporhet – zidan štedilnik,
- 2 kolemkišta – zaboj za premog,
- 3 kredenca – omara za živila in posodo,
- 4 meterga – miza, pod ploščo je bil prostor, v katerem so shranjevali moko in mesili testo,
- 5 štokerli – stoli brez naslonjala,
- 6 renhalterji – obešalniki za kuhinjsko posodo.

Ostali drobni predmeti: kovinska posoda, keramična posoda, jedilni pribor, kad za posodo, likalnik na oglje, zajec za sezuvanje škornjev, vandšenerji – stenski prti. Za pranje pa so uporabljali: škaf, vešpisker – lonec za kuhanje perila, rifelmašino za drgnjenje perila.

Spalnica:

- 7 postelja,
- 8 kosten – omara,
- 9 šublat kosten – predalnik,
- 10 skrinja za perilo.

Ostala oprema: rajšpetel – predal pod posteljo, v katerem so spali otroci, štrozak – slamarica, kasneje modroc z morsko travo – zegas.

METERGA

KREDENCA

ŠTOKERL

KOLEMKIŠTA

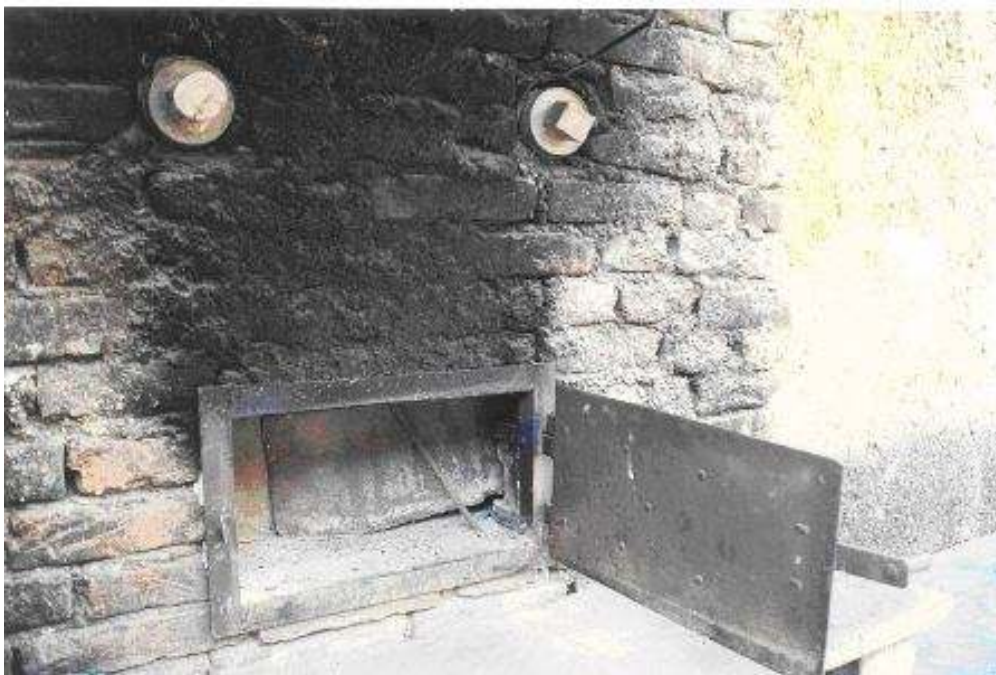

NOTRANJOST RUDARKEGA STANOVANJA

SOBA, POSLIKANA Z VZORCEM – VALCNOM

V kuhinjo je spadal obvezno še zaboj za premog in nekaj manjših predmetov. Tudi posode in jedilnega pribora je bilo malo. Do konca druge svetovne vojne so knapovske družine jedle po kmečko – iz ene sklede. Krožniki so bili le za juho, vilice in noži pa so prišli v širšo uporabo šele v novi Jugoslaviji. K rudniškemu stanovanju so poleg stranišča spadale tudi skupne krušne peči, perišča in štirne. Rudarske družine so do šestdesetih let 20. stoletja pekle kruh doma, ker je bil trgovinski predrag. Pri peki je bil zelo pomemben vrstni red uporabe peči, ki so se ga gospodinje morale držati.

KRUŠNA PEČ

ŠTIRNA

ŠTIRNA

SKUPNO STRANIŠČE »NA ŠTRBUNK«

PERIŠČE

K stanovanju je spadal tudi kos obdelovalne zemlje, ki je bil za skromen družinski proračun zelo koristen. Poleg gred so imeli še hleve (štale) za zajce, kure, koze, imenovane tudi knapovske krave.

Če je rudar umrl, se upokojil ali je bil odpuščen, je morala njegova družina v tridesetih dneh zapustiti stanovanje. Tiste družine, ki so morale kolonijo zapustiti, so se zapisale med občinske reveže ali pa so si poiskale najskromnejša podnajemniška stanovanja, kjer pa je bila stanarina za obubožane še vedno strašansko visoka (4–5 kron). V rudniških stanovanjih je bila cena polovična, dokler jo niso povsem ukinili. Del stanarine je za rudniške delavce refundirala TPD. Privatna stanovanja so bila ponavadi zelo slaba, lastniki hiš so se zlahka okoriščali na račun velike stanovanjske stiske. To so si rudarske družine še same povečale, ker so na stanovanje jemale še samske moške – *purše*. Ti so za posteljo in hrano dajati približno eno tretjino plače, ki je bila za velike družine pomemben vir dohodka.

Za stanovalce kolonije je bila zelo pomembna ulica pred vrstami hiš. Njihovo življenje se je prepletalo v stanovanju in na ulici. Le-ta jih je vezala kot nekakšna prehodna postaja pred vhodom v stanovanje. V sedanjem času promet ovira razvoj medsebojnih odnosov.

ULICA V OKROGARJEVI KOLONIJI

VHOD V STANOVANJE

Zunanost stanovanj priča o slabih stanovanjskih razmerah, v katerih so živele rudarske družine.

Lastnica zagorskega rudnika TPD svojega stanovanjskega fonda ni redno vzdrževala, saj je to zanjo predstavljalo nekoristno vlaganje finančnih sredstev. Pri vzdrževanju jim je šlo le za najnujnejše ukrepe, da delovna sila živi in da je ne pokosi kakšna epidemija. Za tekoče vzdrževanje je imela TPD nadzornike, ki so stanovalcem ukazovali, kaj se sme in česa se ne sme delati v hišah, kako urediti vodno preskrbo, kako izpeljati po površju kanalizacijske žlebove, kam speljati hudournike s hribov, kdaj črpati greznice, kdaj zamenjati desko na stopnišču ...

Največkrat so se pogovarjali z rudarskimi ženami, ki so gospodinjile doma, kajti zanje ni bilo nikjer primerne zaposlitve, razen na rudarski separaciji. Nadzorniki so krotili tudi rudarske otroke, dokaj številne v družinah, da pri igrah ne bi poškodovali stanovanjskega imetja družbe.

Življenjski standard rudarjev je bil zelo nizek in je le počasi rasel. Odvisen je bil od trenutne ekonomske in politične situacije in je doživljal velike spremembe. Najhujše je bilo v času gospodarske krize, ko sta vladala brezposelnost in redukcija, kar je zmanjšalo že tako nizko kupno moč rudarskim družinam.

Situacija se je začela izboljševati šele po letu 1935. Po letu 1945 se je življenjski standard rudarjev iz leta v leto dvigal.

V težkih pogojih je bil tudi jedilnik rudarskih družin bistveno drugačen od današnjega. Po spominu Otmarja Petarja so rudarske družine pojedle veliko koruznih žgancev, polente, fižola, krompirja, meso je bilo redko kdaj na jedilniku, veliko se je pojedlo zelja, repe ter *šmorna – funšterca*.

Popili so veliko črne Knajpove kave brez sladkorja, ker zanj ni bilo denarja. Podobno kot z jedjo je bilo tudi z obleko in obutvijo. Nosili so le najcenejše in najtrpežnejše stvari.

Po vojni je postal lastnik kolonij REK EK (Rudarsko energetska kombinat Edvarda Kardelja), ki je imel tudi razpolagalno pravico do stanovanj, od leta 1965 pa je bila za vzdrževanje zadolžena Stanovanjska skupnost Zagorje. Ta je skušala kolonije neke bolj, druge manj prilagoditi modernim zahtevam življenja.

Začelo se je postopno menjavanje lesenih stranišč z angleškimi, prekrivanje streh, menjava lesenih tal z betonskimi, beljenje fasad ... Kljub takim prizadevanjem pa mnogi stanovalci kolonij še vedno ne morejo zadovoljiti vseh svojih potreb v teh stanovanjih.

Mnenja prebivalcev kažejo, da se kolonije, ki je stara več kot devetdeset let, ne da pretentati. Vlaga je vdrla v stanovanja prej, preden so bila končana vsa obnovitvena dela.

4 INTERVJU Z MARIJO SKOK

1. Kako ste ogrevali stanovanje?

Stanovanje smo grelji s štedilnikom. Kurili smo z drvmi, včasih pa s premogom.

2. Kaj ste počeli ob nedeljah in prostih dnevih?

Proste dne sem posvečala otrokoma, predvsem dopoldne, saj sem imela popoldne službo.

3. Ali ste perilo prali v pralnici?

Da, kasneje pa smo si napeljali vodo v stanovanje in kupili pralni stroj.

4. Ali ste bili tudi sami zaposleni?

Ja, delala sem kot čistilka na šoli Toneta Okrogarja.

5. Koliko otrok so ponavadi imele rudarske družine?

Prejšnja družina, od katere sem kupila to stanovanje, je imela 12 otrok. Včasih je bilo otrok bistveno več kot danes.

6. Ali so vaši otroci delali v rudniku?

Ne, oba, hčerka in sin, sta trgovca.

7. Kdaj ste preuredili stanovanje?

Stanovanje smo preuredili pred približno dvajsetimi leti.

8. Zakaj ste se odločili za prenovo stanovanja?

Predvsem zaradi vstopa v stanovanje. Vhod je bil naravnost v sobo (kuhinjo). Ko so se vrata odprla, je nastal prepih in prostor se je ohladil. Sedaj, ko imam vežo, je bistveno drugače.

9. In sosedje?

Sosedje so stanovanja preurejali kasneje kot jaz, bila sem med prvimi.

10. So se sosedje pogosto menjavali?

Ne, niso se.

11. Ali imate kakšne predmete iz rudnika?

Ne, saj so se takrat takšne stvari metale proč. Bile so navlaka, nihče jih ni zbiral. Zbiranje se je pojavilo šele sedaj.

12. Ali se je vas mož kdaj udeležil kakšne stavke?

Udeležil se je ene, takrat je bil še mlad.

13. Ali ste imeli v stanovanju napeljana pitno vodo?

Ne, voda sprva ni bila napeljana v stanovanje. Vsi smo ponjo hodili k črpalki.

14. Ali ste imeli stanovanje elektrificirano že na začetku ali ste elektriko napeljali sami?

Elektrika je že bila napeljana, vendar ni bila vdolana v steno, temveč je bila napeljana po stenah. Nato smo jo "zakopali" v steno, saj je to zahtevala inšpekcija.

15. Ali ste že prej stanovali v Zagorju ali ste se sem preselili zaradi dela?

Prej sem stanovala na Ločici pri Vranskem, potem sem se preselila v Zagorje, v Staro šolo, nato sem živela v koloniji v 2. vrsti, 13. hiši, sedaj pa sem tu.

16. Ali je v eni hiši živelo več družin?

Ne, saj so bila stanovanja premajhna.

17. Ali je bil mož udeležen v kaki rudarski nesreči ali pa je pomagal reševati ranjence?

Udeležen ni bil v nobeni nesreči, je pa pomagal reševati ranjence iz hude nesreče leta 1961, ko je umrlo 13 rudarjev.

18. Kje je bila najbližja trgovina z živili?

Trgovina je bila na Starem trgu, potem je Potrošnja odprla trgovino pri Železnini, potem so odprli trgovino Eriko, trgovino Podjed, Hardi ...

MARIJA SKOK

5 BEZGARBARJEVA HIŠA

V Bezgarbarjevi hiši smo živeli tri leta. To je velika »gverkovska hiša«. Je dvonadstropna, na sredini pa ima prizidek, ki izgleda kot stolp. Po vsej dolžini hiše so »ganki«. Pred poslopjem je ograjen vrt. V njem imajo stanovalci grede z zelenjavo in rožami. V tej hiši sem se rodila 6. aprila 1985. leta.

Stanovali smo v pritličju na levi strani. Pred glavnimi vrati je dolga odprta veža. Zunaj smo imeli stranišče, ki sta ga uporabljali še dve stranki. Iz odprte veže so vodila vrata v kuhinjo. Ta je bila zelo majhna. V njej smo imeli kuhinjsko opremo in tudi štedilnik na trdo gorivo. Iz kuhinje si šel v majhno, ozko shrambo. V njej smo imeli vodo in »stalaže«.

Ker je kuhinja predstavljala osrednji prostor, si iz nje lahko prišel tudi v spalnico, ki pa je bila zelo velika. Tu je med pohištvom stala moja posteljica.

Pozimi smo morali močno kuriti, da smo ogrevali vse prostore. Hiša ima zelo debele stene, ki pa ne zadržujejo toplote. Vrata v kuhinjo, ki so tudi vhodna vrata, imajo majhno okno. V spalnici sta dve okni, v kuhinji in shrambi pa je po eno ozko okno. Vsa okna v tej hiši se odpirajo navzven.

Ta hiša je bila tudi dom pesnika Mileta Klopčiča. Starejši domačini pravijo, da so Klopčičevi živeli v prvem nadstropju na levi strani zgradbe. Ta pa je tik nad stanovanjem, v katerem sem se rodila jaz in preživela v njem tri leta svojega otroštva.

Maja Berk

6 ZAKLJUČEK

Cilj te raziskovalne naloge je bil, da podrobneje spoznamo zgodovino zgradb naše bližnje okolice. Vsi, ki smo pri delu sodelovali, menimo, da je naše znanje obogateno. Hiše, mimo katerih hodimo vsak dan, so dobile nov pomen. Zdaj cenimo njihovo zgodovino in čutimo ljudi, ki v njih živijo.

Čeprav ta del Zagorja spada po mnenju ljudi med neugledne dele mesta, je vendarle zgodovinsko bogat. Tu je bila zibelka rudarstva in s tem tudi zametek Zagorja kot mesta. Danes prevzemajo vodilno vlogo druge dejavnosti. O rudniku govorimo le še kot o rudniku v zapiranju. Radi pozabljamo, da je to srčika naše preteklosti. Upamo, da smo to preteklost z našo raziskovalno nalogo vsaj malce obudili in iztrgali pozabi, saj smo Zagorjani vendarle "otroci rudarjev".

Predlagamo naslednje:

- ohrani naj se tipično rudarsko stanovanje kot kulturni spomenik,
- zunanje spremembe na hišah naj bodo vodene,
- notranje spremembe naj ne vplivajo na zunanost,
- detajle naj prebivalci oblikujejo na svoj osebni način, z individualnim pečatom, vplivati pa ne smejo na celotni izgled kolonije.

ZUNANJE STRANIŠČE IN BARAKE PRED OBNOVO

PRENOVLJENE BARAKE

KOLONIJA DANES

V zadnjem desetletju se je spremenila celotna podoba naselja Toplice. Številne stanovanjske hiše so obnovljene, šola je dobila novo fasado, izginili so mnogi rudniški objekti (npr. separacija), tok rečice Medija je reguliran, prestavljena je glavna cesta ... Ali pomeni nova podoba tudi nadaljnji razvoj Toplic in naše šole, pa bo pokazal čas.

To pa je že tema za drugo raziskovalno nalogo.

7 SLOVARČEK RUDARSKIH IZRAZOV

knap – rudar
šporhet – zidani štedilnik
kolemkišta – zaboj za premog
kredenca – omara za živila in posodo
meterga – miza
štokerli – stoli brez naslonjala
renhalterji – obešalniki za kuhinjsko posodo
kosten – omara
šublat kosten – predalnik
zajc – pripomoček za sezuvanje čevljev
škaf – posoda za vodo in pranje
vešpisker – lonec za kuhanje perila
rifelmašina – za drgnjenje perila
peglezen – likalnik na oglje
kofemaln – mlinček za kavo
špajz – shramba za živila
cimer – spalnica
purši – samski moški
štacjon – postaja
ajzenpon – železniška postaja
herc – knapovska lopata
ferdinst – plačilni list
vahtar – čuvaj
gezenk – jamski vpadnik
zajbrovc – jamski delavec z lopato
britof – pokopališče
hof– dvorišče
hajer – prvi kopač
vašhav – rudniška kopalnica
gverk – rudnik
fana – zastava
komijevka – trgovka
ziherca – varnostna svetilka
colnga – plača
banka – sodček za vodo
hunt – jamski voziček
šmorn – omleta iz jajc in mleka
čikstanga – tobak za žvečenje
štajger – nadzornik
štolm – predor
perkmandelc – jamski škrat

VIRI IN LITERATURA

1. Delavske kolonije v revirjih, Revirski muzej Trbovlje, Trbovlje 1984. Pripravil Miran Kalšek, sodelovala Vito Hazler in Jurij Kolenc, založil Revirski muzej ljudske revolucije Trbovlje.
2. Dvesto let rudnika Zagorje, Triglavska tiskarna 1955. Uredil in pripravil pripravljalni odbor za proslavo 200-letnice rudnika Zagorje.
3. Brane Omahne, Rudarska naselja, Občinski obveščevalec, februar 1986.
4. Jana Mlakar Adamič, Bivalna kultura industrijskega proletariata – kolonij v Zasavskih revirjih, Časopis za zgodovino in narodopisje, št. 1/1991.
5. Jana Mlakar Adamič, Mi smo pa od tam doma, Pepita, november 1992.
6. Igor Vrišer, Rudarska mesta, Slovenska matica, Ljubljana 1963.
7. Miran Kalšek, Revirji – delavski center, Časopis za zgodovino in narodopisje, št. 1/1991.
8. Ustni viri: izjave starejše občanke (Marija Skok) in fotodokumentacija v zasebni lasti.
9. Arhiv Rudnika v zapiranju Zagorje.
10. Osnovnošolski etnološko-likovni tabor "Okolje 94".
11. Slikovno gradivo g. Staneta Kneza.

ADIJO KNAPI

Samo nekaj let je še ostalo,
in gverk se bo zaprl,
za njim ostal bo spomenik na trgu
in ob njem zarustan hunt,
donferca ne bo vozila,
kolma na štacjon,
ampak bo utrujena krasila
nov ajzenpon.

Dvesto let je rod za rodom
grizel v to zemljo,
dvesto let je rod za rodom preklinjal
pod zemljo.

Pesem krampov bo zamrla
in kamerati se bodo razšli,
nekam v kot v muzej se bo zadigal
v štil popljuvan herc.
Kdo odslej bo štrajke delal
in kdo ferdinste klel.
Kdo odslej bo fano nosil
ko kak hajer bo umrl.

Skozi vašhav bo le vahtar hodil,
skozi gezenke bo vlekel prepah,
nihče ne bo več huntov rajdal
in nihče po hofu klel,
pesem krampov bo zamrla
in kamerati se bodo razšli
in ko se zadnji zajbrovc bo na
britof znajdu
z njim umrl bo še spomin.

(V. Poredoš, Orlek)